

Het mooiste landhuis van de Betuwe – een verdwenen wereld bij Ravenswaaij

Natuurlijk vindt een Beusichemse wandelaar een rondje Lekdijk of Meent mooi en het aangelegde klompenpad waarschijnlijk zelfs avontuurlijk, maar ruim 150 jaar geleden was er echt iets uitzonderlijks en dat lag net buiten dit dorp: het unieke landgoed Vredestein nabij Ravenswaaij, met een uitgestrekt wandelbos en idyllische waterpartijen.

Richard van de Velde

Detail kaart Vredestein rond 1840
(bron Toporeis)

Vredestein was te vinden op de plaats waar zich nu uitgestrekte weilanden bevinden: tussen het kerkhof bij de kerk van Zoelmond tot over de Lekdijk bij Ravenswaaij. De boerderij met de gelijkkluidende naam Vredestein, halverwege de Prinses Margrietstraat (voorheen Donkerstraat), staat aan de rand van dit gebied maar dateert uit 1936.

De bekende Nederlandse schrijver/dichter Jacob van Lennep maakte in 1823 samen met een vriend een voettocht door de Betuwe en kwalificeerde in zijn dagboek het huis op het landgoed als volgt: 'Van hier kwamen wij op Zoelmond, waar wij de groote hofstede Vredestein van den heer Van Brakell met het prachtigste buitenhuis dat ik ooit gezien heb, wat de

bouworde betreft, bewonderden. Langs een modderigen weg kwamen wij op de Leckerdijk'.

Vermaak

Er waren twee toegangswegen naar het kasteel, één vanaf de Lekdijk en één vanaf de Donkerstraat. Bij de hoofdingang stonden twee indrukwekkende twee meter hoge stenen leeuwen met wapenschild op een metershoog gemetseld voetstuk. Die bij de Lekdijk waren de helft kleiner.

Behalve twee parken, een langgerekt bos en een boomgaard, was er ook een moestuin. Verspreid over het terrein stonden allerlei bijzondere bomen en struiken en lagen er diverse 'wateren van vermaak' en 'terreinen van vermaak', waarmee men respectievelijk waterpartijen en speelweiden mee bedoelde. Bij de tuinmanswoning hoorde een zgn. orangerie, dat was een grote kas waarin tropische planten en vruchten in werden gekweekt. In het zuidelijkste puntje van het landgoed, nabij de kerk in Zoelmond, vind je nog steeds De Opstal. Het hele terrein had een oppervlakte van '66 bunder, 85 roeden en 57 ellen', oftewel ca. 67 hectare.

Op dit landgoed stond vermoedelijk in de 14^e eeuw eerst een klooster, maar in 1454 werd dat verkocht aan Willem van Egmond die er toen een kasteel op liet bouwen. Toen Willem van Oranje, de vader des vaderlands, trouwde met Anna van Egmond werd hij ook Heer van Vredestein. Hij schonk het aan de Drost van Buren, Philips van Steelant, wiens familie het kasteel bewoonde tot 1710.

Door vererving kwam het in handen van de familie Van Brakell tot den Brakell. Zij behoorde tot een invloedrijke adellijke familie, die in de Betuwe al eeuwenlang bestuurlijke en maatschappelijke functies vervulde. De familie bewoonde Vredestein vanaf 1711 en sindsdien bleef het vrijwel onafgebroken eigendom van dit geslacht.

Een opmerkelijke gebeurtenis vond plaats toen rond 1760 baronesse Jacoba van Brakell tot den Brakel op Vredestein kwam wonen en een negroïde man als huisknecht meebracht. Dat was in die tijd iets heel bijzonders. Zij zorgde er zelfs voor dat haar bediende in de Ravenwaaijse kerk werd gedoopt en hij de naam kreeg van zijn vroegere meester: Diderick Jan.

Degen

Het kasteel kende ook tragische gebeurtenissen. Op 9 mei 1761 werd Diderik Louis van Brakell, die destijds als rechter fungeerde en behalve op Vredestein ook in het Ambtmanshuis in Tiel woonde, door zijn schoonzoon Isaack Steven van Deelen dodelijk verwond met een degen. De aanval vond plaats in de eetkamer, waar Van Deelen onverwacht binnenstormde na dronken uit Culemborg te zijn aangekomen. Hoewel de precieze aanleiding onbekend is, liep het treffen fataal af: Van Brakell bezweek de volgende dag aan zijn verwondingen. Zijn schoonmoeder, die ook werd aangevallen, kon ternauwernood ontsnappen. Na zijn arrestatie werd Van Deelen opgesloten in het raadshuis, onder bewaking van twee soldaten. De gevangenkamer bleek echter allesbehalve veilig: via een raam dat uitkwam op een gangetje was de straat gemakkelijk te bereiken. Hoewel twee jaar eerder al was geconstateerd dat de ruimte ongeschikt was, ontbrak een beter alternatief voor een gevangene van zijn stand. Van Deelen wist dan ook te ontsnappen, nadat hij de bewakers omkocht.

Ondanks zijn vlucht werd hij bij verstek veroordeeld. Het vonnis was gruwelijk: hij zou, indien ooit gevangen, onthoofd en op een rad geplaatst worden, waarna zijn lichaam aan de elementen zou worden prijsgegeven. Een beloning van 1000 gulden leidde evenmin tot zijn aanhouding. Het lot achterhaalde hem uiteindelijk tien jaar later in Keulen, waar hij tijdens stroperij op de Abdijgoederen van Deutz door een jachtopziener werd doodgeschoten.

Herenhuis

Rond 1808 werd het toenmalige kasteel afgebroken. Over de exacte reden daarvoor bestaat geen volledige duidelijkheid, maar vermoedelijk voldeed het oude gebouw niet meer aan de eisen van comfort en onderhoud van die tijd.

Aan de hand van een beschrijving uit 1853 kan worden opgemaakt dat dit buitenhuis zo'n

veertig vertrekken heeft gehad. De entree was een grote hal met een wit en rood marmeren vloer. Vervolgens waren op de benedenverdieping negen vertrekken w.o. suites en ruime zalen met kleine aangrenzende kamers, de zgn. kabinetten. Via een dubbele trap met koperen balusters werd de eerste verdieping bereikt. Hier bevond zich een ruime zaal met ingelegde vloer en nog eens vijf kamers en vijf kabinetten. Op de bovenste etage was de 'Groote zolder' met zgn. 'mangelkamers' waar het linnengoed werd gestreken, vier zolderkamers en drie 'Meidenkamers'. Alle ruimtes waren voorzien van behang, stucwerk en stookplaatsen. Het 'onderhuis' (kelder) bevatte een grote keuken, werkruimte, dessert- en provisiekamers, 'Knechtkamers' en diverse 'gemakken' (wc's). Opvallend was dat de 'meiden- en knechtskamers' erg ver uit elkaar lagen.....

Noodlot

Na het midden van de negentiende eeuw bleef de adellijke familie Van Brakell tot den Brakel nog nauw verbonden met het landgoed Vredestein. In deze periode was het landgoed

eigendom van Diderik Louis van Brakell tot den Brakell (1768-1852). Hij was langdurig lid van de Provinciale Staten van Gelderland (1814–1826 en 1834–1852). En van 1822 tot 1826 lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, namens de provincie Gelderland.

Diderik trouwde in 1798 in Lienden met Maria Alexandrina Philippina Catharina van Brakell en kreeg met haar twee kinderen. Na haar overlijden trouwde hij in 1805 met haar zus Diderika Fortunée van Brakell en kreeg bij haar nog zes kinderen.

In 1826 sloeg opnieuw het noodlot toe op Vredestein toen hun zoon Louis Floris Andriaan van Brakell (*1800) en zijn neef Antoine Guillaume van Brakell (*1809) van Baron Diederick Louis tijdens het baden verdrinken in de Lek, vlakbij het kasteel.

Op 27 december 1852 overleed Diderik en drie weken later zijn vrouw. Zijn kinderen besloten in 1853 'Vredestein' te verkopen en één van hen, de vrijgezelle Louis Eugène, kocht het kasteel' met landgoed. Hij was heemraad van de Nederbetuwe en lid van de gemeenteraad van Maurik en noemde zich heer van Vredestein.

De inventaris moest daarbij ook getaxeerd worden. Er werd een lange inventarislijst opgemaakt met achter de namen van de voorwerpen de geschatte waarde. Dat waren o.a.:

VERKOOPING
VAN
HET LANDGOED
VREDESTEIN

en andere Onroerende Goederen, gelegen in de Gemeenten MAURIK in de NEDER-BETUWE en BEUSICHEM in het Graafschap BUREN, in de nabijheid der Dorpen RAVENSWAAIJ, ZOELMOND en RIJSWIJK.

 De Notaris *N. J. M. F. VAN EFERDINGEN*, gevestigd te *Buren*, Arrondissement *Tiel*, zal namens de Erfgenamen van den Hoog-Wel-Geboeren Heer *Mr. D. L. Baron VAN BRAKELL TOT DEN BRAKELL EN VREDESTEIN*, in leven Heer van *Oost- en Nier-Asselt*, bij Inzet en Verbooging op Donderdag den 14 Julij 1853 en bij Toeslag op Donderdag den 28 dier Maand beide de dagen des voormiddags ten 10 uren, in het Logement *des Gouden Leeuw* bij *J. L. ROESINK* binnen *Tiel*, zonder beraad Verkoopen:

Het aanzienlijk, reutgevend en om dezelfde riante en alleraangenaamste ligging, alom gunstig bekende LANDGOED **VREDESTEIN**, bestaande in het KASTEEL van dien naam, met aanhoorig KOETSUUS, TUINMANS-WONING met ORANJERIE, BOUWHUIS, WANDELBOSCH en WATERPARTIEN; voorts BOERENWONINGEN, met ERYEN en TUINEN, uitmuntende BOUW-, WEI-, BOOMGAARD-, BOSCH- en GRINDLANDEN-, WEI-, UITERWAARDEN en RIJSWAARDEN, ter gesamenlijke grootte van 237 Bunders, 33 Roeden, 53 Ellen. — En eindelijk eenige KOREN- en KRUTTENDE TIENDEN.

Alles breeder bij bijzette en gedrukte Cataloguusen, welke laatste, tegen betaling van 25 Cents voor de Armen, verkrijgbaar zullen zijn, ten kantore van bovengenoemde Notaris *VAN EFERDINGEN* te *Buren* en bij den Boekhandelaar *A. VAN LOON* te *Tiel*, terwijl informatiën te bekomen zijn en de verkoopconditiën zullen ter lezing liggen van den 1 Julij 1853 tot den dag der voorloopige Toewijzing, ten kantore van den Heer *A. A. H. SWEIJES*, Makelaar te *Amsterdam* en bij den Notaris met de veiling belast, bij wien tevens inzage der kadastrale platen en indeeling der Goederen, kan genomen worden.

- 'Een gouden snuifdoos, zwaar honderdvierentachtig witjes, op tweehonderd twee gulden en 40 cent'. 'Een witje' was een gram. De doos woog dus 184 gram. Geschat op f 202,40. Dit was de hoogste post op de lijst.

- Een andere: 'Een gouden theelepeltje, wegende zeventien gram, werd geschat op f 18,70.'
- En twaalf zilveren lepels en 12 zilveren vorken wegende elf oncen (1100 gram) werden geschat op f 99,-
- Een zilveren beugeltas op f 4,- Op 'de Blauwe Kamer' stond een mahoniehouten kast, welke werd geschat op f 80,- Twee stukken zijden ledikantbehangsel voor vermoedelijk een hemelbed op f 70,-
- De laagste post op de lijst waren twee gordijntjes voor f 0,25.

Louis Eugène woonde niet permanent op Vredestein, maar beheerde het bezit voornamelijk als landgoed en het werd vanaf die tijd steeds vaker economisch geëxploiteerd. Regelmatig vonden openbare veilingen plaats van houtopbrengsten, landbouwgewassen en percelen grond. Advertenties in regionale kranten vermelden de verkoop van eiken-, beuken- en iepenhout, evenals weilanden en bouwlanden. Deze veilingen werden georganiseerd namens de eigenaar en vormden een belangrijke inkomstenbron.

Wenteltrap

Het leven van de 59-jarige Louis Eugène eindigde abrupt op 16 juni 1865 na een ongeluk op het landgoed. Zijn plotselinge dood wekte echter wantrouwen onder de dorpsbewoners. Geruchten deden de ronde, wat leidde tot een vertrouwelijke correspondentie tussen de burgemeester van Maurik en de officier van justitie, mr. Rappard uit Tiel. Rappard uitte zijn verdenkingen en verzocht om een grondig onderzoek voordat tot begraven mocht worden overgegaan.

Uit het onderzoek van de burgemeester bleek dat de knecht van Vredestein het ongeluk had gemeld: de baron zou van een wenteltrap zijn gevallen. Tijdens een bezoek aan het landgoed vertelden Louis Eugènes zusters dat de keukenmeid hem ernstig gewond onderaan de trap had gevonden. Zijn verwondingen waren ernstig: diepe hoofdwonden waarbij zelfs de schedel zichtbaar was, zwellingen en wonden in het gezicht. De burgemeester concludeerde dat er geen aanleiding was voor "kwade vermoedens", waarmee de zaak werd gesloten.

Louis Eugène werd, zoals zijn voorouders, bijgezet in de grafkelder dat zich sinds 1692 bevindt in het koor in de kerk te Rijswijk.

VERKOOPING
VAN HET

LANDGOED VREDESTEIN,
gelegen in de gemeenten
MAURIK en BEUSICHEM,
grenzende aan de dorpen
Zoelmond, Ravenswaaij en Rijswijk.

 De Notaris **J. D. DE MAN LAPIDOTH**, gevestigd te *Culenburg*, zal namens zijn Principaal, bij inzet, op Woensdag den 14 October 1868, ten huize van L. ETT te *Zoelmond* en bij toeslag op Woensdag den 28 dier maand, ten huize van G. VAN DIJK aldaar, beide dagen des voormiddags ten 11 ure, publiek

VERKOOPEN :

Het aanzienlijk, rentegevend en om deszelfs riantie en alleraangenaamste ligging, alom gunstig bekende

Landgoed Vredestein,

bestaande in het **KASTEEL** van dien naam, met aanhoorig **koetshuis, tuinmanswoning** met **oranjerie, bouwhuis**, enz. **erven, tuinen, wandelbosch** en **waterpartijen**. Voorts uitmuntende **Bouw-, Wei-, Boomgaard** en **Boschlanden**, ter gezamentlijke grootte van 66 Bunders 85 Roeden 57 Ellen. In perceelen.

Breeder bij biljetten en nadere inlichtingen op franco aanvraag te bekomen bij bovengenoemden Notaris J. D. DE MAN LAPIDOTH, alwaar van af 1 October 1868, tot den dag der voorloopige toewijzing, de veilconditien alsmede de kadastrale plans en indeeling der perceelen, ter inzage en ter lezing zullen liggen, en gedrukte catalogussen, tegen betaling van 25 cents, verkrijgbaar zullen zijn.

Zijnde inmiddels

UIT DE HAND TE KOOP.

Te bevragen bij bovengenoemden Notaris. Brieven franco.

Met hem stierf de tak van Brakell tot den Brakell van Vredestein uit. Zijn broer, Willem Jacob baron van Brakell tot Schonenburg en den Brakel, nam kort na de dood van zijn broer ontslag als burgemeester van Lienden. Een besluit waarvan de reden onbekend bleef en hij verhuisde naar Arnhem.

Veiling

Kort na het overlijden van Louis Eugène werd het landgoed opnieuw door zijn broer en zussen geveild.

Een advertentie in het Tielsch Stads- en arrondissements-weekblad van 20 oktober 1865 spreekt van een "aanzienlijk landgoed Vredestein, gelegen onder Ravenswaaij, Gemeente Maurik en Beusichem, in het Graafschap Buren. Het Kasteel Vredestein met de daarbij behorende GEBOUWEN, BOOMGAARD, BOUW-, WEI- en BOSCHLANDEN, tezamen groot 65 Bunders, 17 Roeden, 19 Ellen, benevens 3 Bunders, 13 Ellen DIJKWEILAND, zoodanig als dit breeder bij den Catalogus is omschreven. Ingezet en verhoogd met 3000 lagen tot de som van f 133.000". Een week later is volgens een advertentie in hetzelfde weekblad, de inzet verhoogd naar f 141.000.

Hendrik Jan Abraham van Son (1823-1880) werd de koper. Na een carrière in Nederlands-Indië repatrieerde hij in 1859, vergezeld door zijn echtgenote, hun drie kinderen en twee ongehuwde zusters, naar Den Haag. Het gezin ging wonen in Rheden, maar vanwege

gezondheidsproblemen verbleef Van Son tussen 1861 en 1864 vrijwel voortdurend in Cannes (Frankrijk). In 1865 huurde hij een huis aan de Maliesingel in Utrecht. Gedurende de zomers van 1866 tot en met 1868 woonde hij op het landgoed Vredestein, dat hij aan het eind van 1868 van de hand deed.

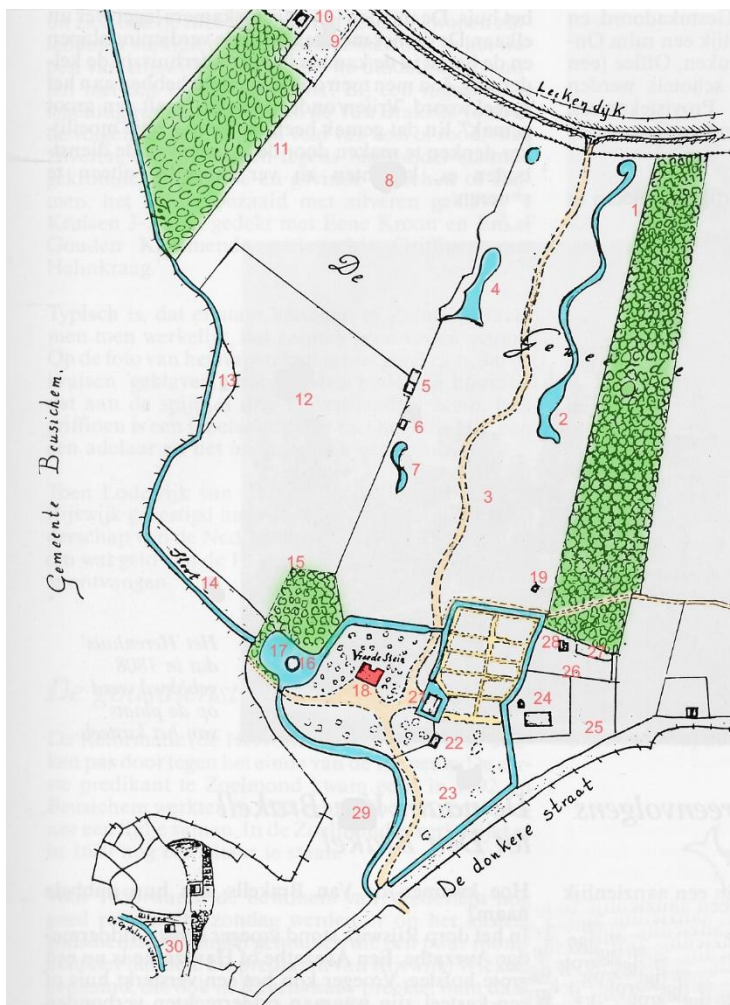
Bron foto's: M. Wezenberg

In 2024 kwamen uit de nalatenschap van familie Van Son twee unieke schilderijen van Vredestein tevoorschijn. De schilderijen tonen waarschijnlijk hetzelfde landhuis of een variant ervan, maar ze zijn niet exact hetzelfde weergegeven. Dat kan komen doordat:

- verschillende schilders het huis hebben geschilderd
- het huis in verschillende perioden is afgebeeld
- of de schilder artistieke vrijheid heeft genomen.

Nieuwe veiling

Op 3 september 1868 verscheen de aankondiging van een nieuwe veiling van het huis Vredestein. De erfgenamen besloten het bezit niet langer als één geheel aan te houden. Het landgoed werd verkocht in 22 percelen, ieder met een vooraf bepaalde prijs. Daarmee kwam geleidelijk een einde aan Vredestein als klassiek adellijk familielandgoed. Daarbij ging het dus om een aanzienlijk bezit van in totaal ongeveer 237 hectare, bestaande uit landbouwgrond, bospercelen, boomgaarden en diverse gebouwen. De verkoop vond plaats op 28 oktober 1868. De percelen moeten samen f 110.080 opbrengen, en de bomen op het terrein worden apart verkocht voor f 38.071, waarmee de totale verkoopprijs op f 148.951, - uitkomt, wat een aanzienlijk bedrag was voor die tijd.

Ingekleurde plattegrond van landgoed Vredestein (Bron: J. van Antwerpen)

Legenda:

1. Bos	5. Schuur met erf
2. Water van vermaak	6. Schuur
3. Terrein van vermaak	7. Water van vermaak
4. Water van vermaak	8. Weiland

9. Bouwland	20. Moestuin
10. Schuur en erf	21. Koets-, melk- en washuis
11. Boomgaard	22. Schuur
12. Weiland	23. Park
13. Moerasland	24. Schuur en erf
14. Moerasland	25. Weiland
15. Park	26. Erf
16. Bos	27. Terrein van vermaak
17. Water van vermaak	28. Orangerie en tuinmanswoning
18. Kasteel	29. Weiland
19. Schuur	30. Opstal

Engelbertha Roessingh Udink en Elbert Carsile van Pallandt-van Harseveldt

VERKOOPING
VAN HET

LANDGOED VREDESTEIN,
gelegen in de gemeenten
MAURIK en BEUSICHEM,
grenzende aan de dorpen
Zoelmond, Ravenswaaij en Rijswijk.

De Notaris **J. D. DE MAN**
LAPIDOTH, gevestigd te
Culenborg, zal namens zijn
Principaal, bij inzet, op Woensdag den 14 October 1868, ten huize van L. ETT te *Zoelmond* en bij toeslag op Woensdag den 28 dier maand, ten huize van G. VAN DIJK aldaar, beide dagen des voormiddags ten 11 ure, publiek

VERKOOPEN :

Het aanzienlijk, rentegevend en om deszelfs riante en alleraangenaamste ligging, alom gunstig bekende

Landgoed Vredestein,
bestaande in het **KASTEEL** van dien naam, met aanhoorig **koetshuis, tuinmanswoning met orangerie, bouwhuis, enz. erven, tuinen, wandelbosch en waterpartijen.**
Voorts uitmuntende **Bouw-, Wei-, Boomgaard** en **Boschlanden,** ter gezamenlijke grootte van 66 Bunders 85 Roeden 57 Ellen. In perceelen.

Breder bij biljetten en nadere inlichtingen op franco aanvraag te bekomen bij bovengenoemden Notaris J. D. DE MAN LAPIDOTH, alwaar van af 1 October 1868, tot den dag der voorloopige toewijzing, de veilconditien alsmede de kadastrale plans en indeeling der perceelen, ter inzage en ter lezing zullen liggen, en gedrukte catalogussen, tegen betaling van 25 cents, verkrijgbaar zullen zijn.

Zijnde inmiddels

UIT DE HAND TE KOOP.
Te bevragen bij bovengenoemden Notaris. Brieven franco.

Rancuneus

Vredestein werd in november 1868 uiteindelijk voor f 135.000 doorverkocht aan de Hoogwelgeborene Vrouwe Engelbertha Roessingh Udink, afkomstig uit de buurt van Denekamp. Zij was op huwelijkse voorwaarden getrouwd met Baron Elbert Carsile van Pallandt van Harseveldt. Dat hun huwelijk (lees: vertrouwen in elkaar) niet goed was, bleek toen zij drie maanden na de aankoop van het landgoed elk afzonderlijk een testament opmaakten. De 30-jarige kinderloze Barones Engelbertha overleed echter al na ruim een jaar, in februari 1870. Niet haar man, maar twee veldwachters deden bij de gemeente aangifte van haar overlijden.....

De inhoud van haar testament (op 18 februari 1869) moet wel even slikken zijn geweest voor Elbert: al haar bezittingen in Denekamp e.o. kwamen nl. háár familieleden toe. Hij erfde nog wel een bedrag van f 50.000 (naar huidige maatstaven €500.000!), maar moest daarover elk

jaar 4% rente betalen aan de andere erfgenamen. Ook kreeg hij het 'vruchtgebruik' van Vredestein, maar over het lot van het 'kasteel' zelf stond niets vermeld.

Engelbertha, doopsgezind, legde ook een sociale nalatenschap vast. Ze schonk f 1.000 aan de armenzorg in Denekamp en Ravenswaaij en aan de Doopsgezinde kerk in Arnhem. Ze bepaalde dat ze begraven wilde worden in een eenvoudig graf op de burgerlijke gemeentegrond in Maurik. Achter een ijzeren hek op de oude begraafplaats aan de Tielseweg is haar zwaar verwaarloosde graf nog steeds te vinden.

Het graf van Engelbertha in Maurik

Vermoedelijk uit rancune maakte Elbert op 13 maart 1873 zijn eigen testament, met desastreuse gevolgen voor het landgoed. Hij bepaalde dat zijn ouders zijn erfgenamen werden en schreef met eigen hand: *"Het is mijne uitdrukkelijke wil dat... het kasteel Vredestein, het koetshuis, de mestput, den hoogen schuur en de bergen... zullen moeten gesloopt... en al het opgaande gerooid... worden."* Zijn vermelde reden, het creëren van 'rentegevend bouw- en weideland', klonk voor tijdgenoten als een flinterdun smoesje. De echte drijfveer was waarschijnlijk emotioneel: de totale uitwissing van de plek die herinnerde aan zijn mislukte huwelijk.

Sloop: de systematische liquidatie

De baron wachtte zijn dood niet af om zijn wraak uit te voeren. In een opmerkelijke financiële wending sloot hij op 1 april 1873, nog wonend op Vredestein, eerst een hypotheek van f 50.000 af bij de vermogende juffrouw Emma Spiering uit Tiel, met het landgoed als onderpand. Kort daarna vertrok hij naar het mondaine Parijs en zette vanuit daar, via zijn rentmeester Key, de totale liquidatie in gang. De verkopen vonden plaats in herberg De Posthoorn in Ravenswaaij.

De vernietiging verliep in fases. Eerst werd op 19 april 1873 de ziel verkocht: de volledige luxueuze inboedel, van het 'zeemooi blauwe' salonameublement tot mahoniehouten meubilair, spiegels, een speeklok en een compleet paardentuig, ging onder de hamer.

Vervolgens werd op 24 april 1873 het kasteel zélf als bouw materiaal geveild. De aannemers Pieter Hazebroek, Arie Bouman en Jan van Ginkel betaalden gezamenlijk f 9.550 voor het recht het af te breken. Zij kregen een strikte deadline tot 1 mei 1874, op een boete van f 10

per dag vertraging. De overige gebouwen brachten ook flink wat op: de bouwschuur (*f* 800), de mestput (*f* 300) en twee hooibergen (*f* 264 en *f* 150).

Daarna volgde de kaalslag. De slopers verkochten het puin stukje bij beetje. Op 10 juli 1873 kocht een aannemer onder meer "duizenden stenen" en een eiken wiel voor *f* 43,20. De grootste opbrengst kwam echter uit het hout. Al in 1872 waren 115 percelen bos verkocht voor *f* 2.711. Na de sloop ging het rigoureuus verder. Enkele grote houtveilingen brachten enorme bedragen op:

5 november 1873: 126 percelen: *f* 3.438

27 november 1873: 142 percelen: *f* 4.422

18 december 1873: 124 percelen: *f* 1.768

Alleen al deze vier vermelde verkopen brachten bij elkaar *f* 12.339 op – meer dan de verkoop van het kasteel zelf. Het proces ging door "tot de laatste boom gerooid was". Het slotakkoord was een aanbesteding in november 1874 om het terrein te egaliseren en grachten te dempen. Het landgoed was nu letterlijk 'geapplaneerd', zoals de baron had gewild.

De totale opbrengst uit de gedocumenteerde verkopen liep in de tienduizenden guldens. Het beeld is niet dat van een noodlijdende edelman, maar van een calculerende man die zijn persoonlijke wraak omzette in een lucratieve, systematische operatie. Hij verkocht zijn huis steen voor steen, boom voor boom, en liet het daarna uitwissen alsof het nooit had bestaan.

Hondenhorstje

Elbert Carsile Baron van Pallandt is nooit meer hertrouwd en had geen kinderen. Hij overleed op 72-jarige leeftijd in 1915 op Huize De Breukelaar te Varsseveld. In de volksmond heet het nog steeds Huize Pallandt. Volgens een heel oud krantenartikel van D.W. Kobes was hij een hartstochtelijk jager die een bijna legendarische, maar grimmige band met zijn jachthonden had. Volgens de lokale overlevering uit Varsseveld was zijn liefde voor zijn dieren zo absoluut en bezitterig, dat hij op zijn sterfbed een schokkend laatste bevel gaf. Nadat hij zijn trouwe honden een laatste keer had gezien, gelastte hij zijn knecht om ze allemaal dood te schieten, opdat zij na zijn dood niet onder een nieuwe meester zouden hoeven te leven.

Zijn radicale wens werd uitgevoerd: de honden werden begraven op een afgelegen plek op zijn landgoed Berghorst, waar eiken werden geplant. Deze plek, nog altijd bekend als het "Hondenhorstje", getuigt van een man die zijn wil tot in de dood liet prevaleren, en voor wie de trouw van zijn dieren zwaarder woog dan hun leven onder een ander. Het verhaal tekent Van Pallandt als een autoritaire, excentrieke figuur, wiens genegenheid even onwrikbaar als meedogenloos was.

Resten

Er zijn nog steeds overblijfselen van kasteel Vredestein. De fundamenten van de ingang tot het landgoed zijn nog steeds te zien bij de sloot langs de Donkerstraat, evenals de ingang aan de Lekdijk.

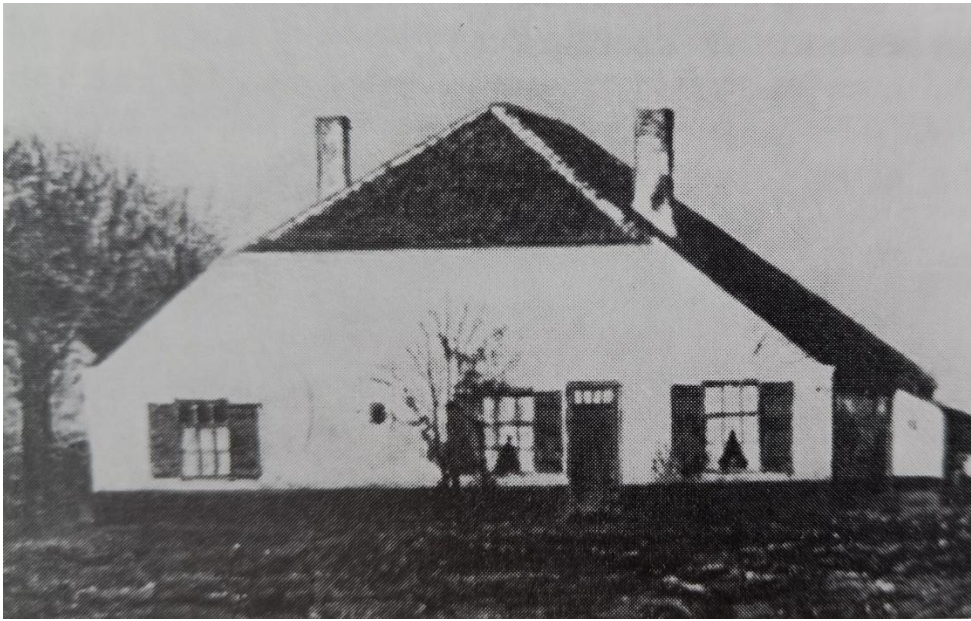

De twee 'kleine' anderhalf meter hoge leeuwen, die vroeger de ingang van de oprijlaan aan de Lekdijk bewaakten, zijn na een intensieve speurtocht na 70 jaar weer terecht. Ze bleken in de familie te zijn van oud-landgoedrentmeester Key, die toen tegenover het landgoed woonde, in de boerderij waarin nu transportbedrijf Baauw is gevestigd. Deze leeuwen zijn in 1947 met de familie meeverhuisd naar Driebergen.

De veel grotere 'kwaad-kijkende' leeuwen, met het wapenschild van de Van Brakels in hun

klauwen, zijn bij de 'uitverkoop' van 1873 in bezit gekomen van Baron Van Nagell. Die staan sedertdien aan weerszijden van de ingang van kasteel Ampsen (bij Lochem), voorzien van het wapen van Nagell-Ampsen.

*Het vml. koetshuis
Groenestein Bron
foto J.J. Nout*

Groenestein was vroeger de koetsiers of knechtenwoning en behoorde tot Vredestein. Het was bereikbaar via het Hoekje, ook wel de Hoek genoemd. Tegenwoordig is dit een doodlopende zijstraat van de

Dorpsstraat in Zoelmond. In de eerste helft van de twintigste eeuw werd het pand bewoond door drie gezinnen: Verkerk, Lapperre en Prins. De familie Prins woonde er van 1931 tot 1948. Aan ruimte ontbrak het niet, want het betrof een groot huis, zoals ook op de foto te zien is. De wekelijkse huur bedroeg f 1,75. De laatste eigenaar van het pand was de heer Kolff. De rentmeester was Jan Key, die woonde in het huis tegenover de plek waar vroeger Vredestein had gestaan. In 1951 werd Groenestein afgebroken.

Verder zijn er nog drie beelden van de 'wateren van vermaak', die door François Gijsbert Staatskin baron van Brakell tot Brakel aan zijn woonplaats Arnhem zijn geschonken ter verfraaiing van het singelpark aan de Jansbuitensingel. Hoe ze in zijn bezit waren gekomen, is onbekend. In het park staan Poseidon (Neptunes) de oppergod van de zee, Amphitrite en tenslotte Hestia, de beschermgodin van het haardvuur.

Niet alle resten van Vredestein bevinden zich bij landhuizen of parken. In Beusichem staat aan de Oranjestraat een gesplitst woonhuis, waarin nog tastbare herinneringen aan het landgoed verwerkt zijn. Volgens overlevering zijn hier deuren, deurkozijnen, plafondversieringen en een spiegelpartij uit Vredestein terechtgekomen. Het verdwenen landgoed leeft zo letterlijk voort achter gewone voordeuren.

Vanaf de Lekdijk bij Ravenswaaij zie je nog her en der kuilen, laagten en droge beddingen in het landschap, maar van de waterpartijen zelf is niets meer te bespeuren. Hopelijk zal de passerende wandelaar in de nabije toekomst nog eens kunnen wegdromen bij een informatiebord over dit unieke landgoed Vredestein.

Mocht u nog over aanvullende informatie beschikken, dan kunt u contact opnemen met Richard van de Velde via rdvdvelde@gmail.com

